

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Den andra baltiska arkeologkongressen i Riga 1930

Arne, Ture J.

Fornvännen 26, 305-307

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1931_305

Ingår i: samlraa.se

Den andra baltiska arkeologkongressen i Riga 1930.

År 1912 sammanträdde i Stockholm den första baltiska arkeologkongressen med representanter för de tre nordiska staterna samt Finland, Tyskland och Ryssland. Förhandlingarna ha skildrats i Mannus och Prähistorische Zeitschrift. Man överenskom att åter träffas i Königsberg 1915. Så kom världskriget emellan, flera av deltagarna i den första kongressen, både på tysk och rysk sida, stupade, så småningom försvunno också andra, särskilt äldre kongressmedlemmar från skådebanan, arkeologerna i de stater, som talade nordisk tunga, slöto sig samman till en egen, mellan dessa länder alternerande kongress. Men runt om Östersjön, och särskilt i de nya, frigjorda staterna, gjorde sig känslan av gemensamma vetenskapliga och över huvud kulturella intressen gällande, och så kom den baltiska arkeologkongressen att återupplivas i Riga 19—23 augusti 1930.

Initiativtagaren var professor Fr. Balodis, dekan inom filologisk-filosofiska fakulteten vid Rigas universitet. Han besökte de arkeologiska centra runt om Östersjön och knöt de nödvändiga förbindelserna, hos honom föll Nermans och Tallgrens förslag att anordna en arkeologkongress just i Riga i god jord, han fick till stånd en arbetskommitté, skaffade de nödvändiga medlen — den lettiska statens regering visade en storartad frikostighet — utförde som sekreterare för organisationskommittén ett enormt arbete, skötte all korrespondens, alla förberedelser, ordnade en omfattande utställning av baltiska fornsaker med en mönstergill katalog, förlänade kongressen ett glänsande genomförande och har slutligen på kort tid publicerat en ståtlig kongressberättelse, omfattande nära 500 sidor. Han förtjänar det varmaste erkännande.

Kongressdeltagare infunno sig utom från Lettland från Sverige, Norge, Danmark, Finland, Estland, Lithauen, Polen och Tyskland samt jämväl från Frankrike och Skottland, tillsammans ett 100-tal utlänningar, bland vilka 30 svenskar och svenskor. Tyvärr saknades varje inslag från Sovjetryssland, säkerligen icke på grund av bristande vilja från de ryska arkeologernas sida.

Vid kongressen höllos ett 30-tal föredrag, nästan alla, om också stundom i någon förkortning, tryckta i kongressberättelsen. Därjämte äro i denna införda fullständiga redogörelser för de utgrävningar, som företogos i samband med mötet för att ge besökarna en ingående föreställning om Lettlands förhistoriska kulturer. Ett efterföljansvärt exempel!

Av de i kongressberättelsen offentliggjorda föredragen behandla fem stenåldersproblem, huvudsakligen i Polen och angränsande tyska områden. Lettlands bronsålder med både fasta och lösa fornlämningar skildras grundligt av E. Sturms. År 1874 kände man från Lettland ett bronsåldersfynd, år 1908 sex, år 1930 24 bronsföremål ur 22 fynd. De till bronsåldern hörande skeppsformiga, stensatta gravarna erinra till en del om de gotländska från samma tid. I dessa lettländska gravar ha anträffats lerkrukor med brända ben, symboliska stenar och enligt uppgift en nu förkommen dolkklinga av brons.

Den lettländska bronsålderskulturen tillhör den östbaltiska kulturkretsen och är dess nordligaste utlöpare. Kärnlandet ligger i Ostpreussen. Den femte periodens skeppsformiga stensättningar tolkas som tecken på ett gotländskt kolonisationsförsök.

W. la Baume uppställer några förnuftiga regler för tydningen av förhistoriska teckningar. Tallgren och Ginters behandla förromersk järnålder i Östbalticum, Kjaer det urnordiska huset omkring Kr. f. Tallgren framställer en hypotes om illyriskt inflytande av förkristlig järnålderskaraktär på de romerska kulturerna i Östbalticum och Okadalen. J. Brøndsted går in på den svåra frågan om Österns konst och den forngermanska djurornamentikens uppkomst. Efter att ha kritiserat antagandet av romerska förebilder (med undantag för "kantdjuren") framställer han hypotesen om nyskytiskt (sarmatiskt) inflytande, dock mera som en trosbekännelse än egentligen stödd av bevis. De viktiga grävningarna vid Hedeby och Grobin skildras av Schwantes och B. Nerman. Prof. O. Scheel redogör för de historiska källorna till Hedebys historia och deras olika värde. Pålitligast äro runstenarna samt Thietmars och Widukinds uppgifter. Sämre äro Adams av Bremen och ännu längre efter ligga de övriga, både de isländska sagorna, Ekehard från St. Gallen och araben At-Tartuschi. Schwantes visar, att den s. k. förvallen vid Hedeby var försedd med en grav mot söder och sydväst och följaktligen riktad mot en angripare, den har alltså icke varit en mot staden riktad belägringsvall. Hedeby anses av Schwantes ha existerat från omkring 850 till in i förra hälften av 1000-talet. T. Arne lämnar en kritisk redogörelse för några under de senare åren utkomna ryska arbeten, som beröra den roll vikingatidens nordbor spelade i Ryssland. R. Jakimowicz uppdelar hacksilverfynden i 15 olika grupper och söker utröna deras härkomst. De kufiska mynten låter han liksom undertecknad anlända på Volgavägen och därifrån gå ned längs Dnjepr till Kievtrakten. De kufiska mynten i området mellan Weichsel och Elbe härstamma från Gotland och det svenska fastlandet. Detsamma förmodar J. om de byzantinska silvermynten från 900- och 1000-talen, anträffade i Oder-Weichsel-området. Ursprungligen skulle dessa ha anlänt till Skandinavien längs Dnjepr-Dünnavägen och sedan vandrat till Nordtyskland. Detta antagande synes mig mindre väl grundat än det förra (om de kufiska mynten). Icke heller analysen av de olika hacksilverfyndgrupperna är tillfredsställande, men detta kan bero på, att här endast ett kortare sammandrag av förf:s slutliga avhandling lämnas. Bildsammanställningarna äro missvisande, om de avse att visa oss fabriktionsområden. I grupp 4 (Düna-Djnepr-området) saknas flertalet silversmyckeformer, som tillverkats i dessa trakter, under det att talrika skandinaviska föremål avbildats, som där visserligen hittats men ej karakterisera därvarande kultur. Den åttonde gruppen från äldre medeltid med sina emaljerade byzantiniserande guldsmycken har verkligen inte mycket med hacksilvret att göra. Grupp X från Vjatka är feldaterad. Att de slaviska "tinningringarna" saknas, beror väl på, att de vanligen anträffas i gravar. Jakimowicz finner vidare, att silversmyckena i Weichsel-Oder-området äga en tidigare karaktär än de, som äro kända från de kufiska myntens hemort och

att de därför ej kunna härstamma från Orienten. Han anser dem vara av inhemsk tillverkning. Detta torde vara riktigt i åtskilliga fall. Emellertid bör det påpekas, att vi hittills knappast vetat något om samanidkulturens silversmycken med undantag möjligen för skattefyndet från Sairam-Su. De grävningar, som under senare år utförts av Patapoff och Vojevodskij i högarna å samanid-gravfälten vid Pskent, 45 km söder om Taschkent, skola på denna punkt ge nya upplysningar.

Vikingatiden beröres jämväl av C. Engel i hans bidrag till periodindelningen inom den yngre hednatiden i Ostpreussen. Även de av Vl. Nagevicius undersökta och beskrivna gravarna vid Prišmonti nära den lithauiska kusten tillhöra samma tid.

N. Aberg har behandlat ett mera allmänt ämne, nämligen krig och handel under förhistorisk tid. Adolf Schüek har studerat svenskarnas invandring till Estland. Denna fredliga kolonisation anser han ha ägt rum under tiden 1250—1350 samtidigt med den svenska bebyggelsen i Nyland norr om Finska viken.

Ett par av de publicerade föredragen behandla bygdeborgar i Brandenburg och Lettland (av Unverzagt och Balodis).

Kongressens deltagare hade tillfälle att taga kännedom om det efter Lettlands frigörelse anlagda antikvariskt-topografiska arkivet. Det är ett ståtligt registreringsarbete, som utförts sedan 1924 av den lettländska fornvårdsförvaltningen. För dess verksamhet lämnade dess förste föreståndare, minister Fr. Ozolinš en ingående redogörelse. En liknande redogörelse för Estland framfördes av E. Laid.

Till slut bör här nämnas, att fröken Martha Schmiedehelm i en värdefull uppsats klarlagt de förbindelser, som under den romerska järnåldern knötös mellan Estland och Weichselområdet.

Den gästfrihet och det intresse från den lettländska befolkningens sida, som visades kongressen, voro fullkomligt överväldigande. Förutom de vetenskapliga resultat, som kongressen medfört, har den bland de deltagande främlingarna skapat en rik fond av sympati och beundran för den unga staten, för dess kulturella strävanden och dess omsorger att upprätthålla sin frihet.

Nästa baltiska arkeologkongress är avsedd att hållas i Kiel 1934, varvid särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt Hedebyproblemet.

T. J. Arne.

Fornforskarnas internationella kongress.

De genom världskriget avbrutna förbindelserna mellan vetenskapsmännen i fiendeländerna ha så småningom återknutits och en del internationella kongresser åter kommit igång. Men icke alla. De stora internationella kongresserna för förhistorisk antropologi och arkeologi (Congrès international d'anthropologie et d'archéologie préhistoriques), som alltsedan 1860-talet vun-